

can be assumed due to the internet culture and educational opportunities. I believe that the work is particularly topical for educated Christians, so they will not miss the *kairos* (the signs of times) about which the author speaks.

The texts are in general written in a very fluent, vivid language, at places the author speaks from personal experience and testifies theologically, which will attract the readers. Thoughts are strung together very logically, consistently, they are topical and relevant,

the author sometimes surprises with his personal insertions. The readers who will take this demanding but topical work will not only enrich their spiritual-theological knowledge, but also enable themselves for a more critical approach to the modern flows and the solutions of the problem of man in the so-called postmodern society.

Janez Juhant

Translated by Primož Trobevšek

Roberto Perin. *The Many Rooms of This House: Diversity in Toronto's Places of Worship since 1840*. Toronto: University of Toronto Press, 2017. 428 str. ISBN: 978-1-4875-2017-5.

Predavatelj na oddelku za zgodovino na Glendon Collegeu, York University Toronto, Roberto Perin je obsežno monografijo namenil pregledu zgodovine bogoslužnih prostorov v Torontu, prestolnici kanadske province Ontario in cilju številnih priseljencev vse od sredine 19. stoletja dalje. Kot ugotavlja že na prvih straneh svoje raziskave, so bili obredni prostori pomembna vez skupnosti, v njih so se ljudje različnih spolov, starosti in stanov redno srečevali. To so bila tudi zbirališča priseljencev in pomagala so jim, da so se vključili v novo, pogostokrat nenaklonjeno okolje. Monografija je pregled vzpona in izginjanja verskih navad na širšem območju

Toronta v zadnjih 160 letih, obsega namreč ne le predstavitev sedanjega stanja različnosti, temveč tudi popis skupnosti, ki so izginile, z njimi pa njihovi prostori.

V nasprotju z drugimi raziskavami se Perin ni posvetil preučevanju ene Cerkev ali verske skupnosti, ene razsežnosti verskega življenja ali mesta določene skupnosti v Velikem Torontu, njihovim političnim ali drugim vidikom, temveč je raziskal nastajanje obrednih prostorov, to je poslopij, njihovih voditeljev in skupnosti, ki so se v teh prostorih zbirale. Če je do srede 19. stoletja med mesti v Kanadi prednosti in značilnosti glavnega mesta še imel Montreal, se je tedaj kot osrednje stičišče začel afirmirati Toronto, gospodarsko hitro rastoče pristanišče, kjer so se naselili številni novi prebivalci, med temi mnogi trgovci in obrtniki. Toronto je bil vedno mesto pri-

seljencev, sprva predvsem protestantskih, ko je večina priseljencev prihajala z Britanskega otočja. Nato je postal vedno bolj pluralističen in kozmopolitski. To potrjuje izjemno število cerkvenih skupnosti protestantskega porekla (metodisti, prezbiterijanci, anglikanci, evangeličani) in njihovih poslopij, ki nosijo imena pokrajin angleško govorečega sveta (škotski, irski, angleški, valižanski). Od začetka 20. stoletja in zlasti po drugi svetovni vojni so med prebivalci Toronta postali bolj vidni priseljenci iz južne in vzhodne Evrope.

Da mesto ne bi povsem podleglo kapitalističnim merilom in se razvilo v napravo smer, so poskrbele številne verske ustanove, ki so postale svojevrstna protiutež takšnemu razvoju. Ustanavljanje novih skupnosti in njihovih obrednih prostorov uradne oblasti niso ovirale. Skupnosti so s seboj prinesle ustaljene gradbene vzorce, neredko tudi načrtovalce in način organiziranja. Za Katoliško cerkev je bilo, enako kot v Združenih državah Amerike, postavljeno načelo, da so etnične skupnosti lahko ustanavljale lastne narodne župnije. Neredko so nove skupnosti od tistih, ki so izginjale, prevzemale prostore in jim ohranile namembnost; hkrati so jih preurejale, jim dajale drugačne poudarke in jih naredile čim bolj lastne. V mnogih primerih pa je bila namembnost vendarle spremenjena ali poslopja odstranjena.

Zbiranje v narodni cerkvi ali drugem obrednem prostoru je bilo za vse priseljence pomemben del vsakodnevnega življenja. Vera jim je dajala odgovore na številna vprašanja, urejala njihove medsebojne odnose in krotila slo po nebrzdanim pridobivanju bogastva, kar bi sicer lahko povsem prevzelo vse ravni življenja. Če so se na delovnem mestu ali

v stanovskih in socialnih združenjih srečevali odrasli, moški ali ženske, je v okviru verskih prostorov redno prihajalo do interakcije vseh rodov in spolov, za prava medgeneracijska srečanja vseh socialnih skupin ne glede na stopnjo izobrazbe ali družbeni položaj. Kristjani so se ob nedeljah v skupnih središčih srečevali kar dvakrat. Za vzpostavitev tovrstnih središč so prostovoljno prispevali svoj čas in denar. Takšen ritem življenja je prevladoval vse do let po drugi svetovni vojni, ko so verske vrednote začele izgubljati nekdanji pomen in je na njihovo mesto stopilo pridobitništvo.

Obsežno besedilo je razdeljeno na štiri časovna obdobja, vsako po štirideset let, čeprav je osrednja pozornost namenjena dvema večjima temama. Prva obsega pogled na čas in prostor. Gre za pregled razvoja obrednih prostorov predvsem v zahodnem delu Toronta (t. i. West End) in posameznih drugih četrtih ter predstavitev vplivnih velikih dogodkov, ki so uvedli obdobja gospodarskega razcveta, depresije in vojne. Avtor se z veliko pozornosti loteva tudi odnosov v teh skupnostih ter številnih različnih dejavnosti, ki so se izvajale ob verskih središčih. Gre za iskanje odgovora na vprašanja, kaj je združevalo ljudi in kaj se je dogajalo pod skupno streho ter kako se je skupno delovanje ljudi spreminjalo v teku desetletij.

V Torontu sta se oblikovali dve slovenski katoliški cerkveni središči, vendar šele po drugi svetovni vojni. Pred tem so se Slovenci kot cerkvena skupnost srečevali le občasno, predvsem na pobudo frančiškana p. Bernarda Ambrožiča, ki je imel ob svojih obiskih v desetletju pred drugo svetovno vojno na razpolago Cerkev karmelske Matere Božje. Po koncu vojne se je število Slo-

vencev tako povečalo, da so lahko ustanovili lastno župnijo in zgradili cerkev. To se je zgodilo v letu 1954, ko je bila postavljena Cerkev Marije Pomagaj (danes se v njej zbira le še skromno število rojakov). Ob njej so se začele organizirati tudi druge dejavnosti, značilne za etnične verske skupnosti. Deset let kasneje je bila v zahodnem delu mesta, kamor se je iz središča preseljevalo vedno več ljudi, ustanovljena nova slovenska župnija in postavljena nova cerkev, Marije Brezmadežne, s čudodelno svetinjo, vendar ta v knjigi ni obravnavana. Za začetek tako zbiranja slovenskih priseljencev kot njihovega povezovanja, gradnje sakralnih poslopij in pridobivanja soglasij cerkvenih oblasti za lastno organiziranost so se kot zaslužni v zgodovino zapisali slovenski člani Misijonske družbe – lazaristi. Bili so pobudniki gradnje obeh cerkva in od vsega začetka

pastoralno oskrbujejo Slovence v Torontu in širši okolici.

Perinovo delo je prejelo zelo pozitivne ocene tako med zgodovinarji kot samimi verskimi skupnostmi in njihovimi voditelji. Naklonjeno so ga sprejeli varuhi kulturne dediščine in spominskih ustanov različnih verskih skupnosti. Na svoj način je monografija vir ne le za zgodovino verskega življenja v prestolnici Ontaria, temveč tudi za preučevanje priseljenjskih tokov v Toronto in za spremljanje drugega sociokulturnega pojava, to je sekularizacije. Ob množici podatkov sta za branje besedila koristna pripomočka osebno in stvarno kazalo ter obsežna kronološka preglednica ustanavljanja verskih središč od leta 1840 do 2000.

Bogdan Kolar

Pero Aračić. *Radosna poruka krštenja: Susreti s roditeljima prije i poslije krštenja*. Biblioteka Nova evangelizacija - Znakovi vremena 2. Đakovo: Đakovačko-osječka nadbiskupija, Nadbiskupski ordinarijat; Osijek: Institut za novu evangelizaciju »Sv. Ivan Pavao II.«, 2016. 264 str. ISBN: 978-953-7617-25-7.

V pastoralnem letu 2017–2018 smo v Cerkvi na Slovenskem nadaljevali témo pastoralnega tečaja 2017 o »pastoralnem spremljanju družin z otroki

od krsta do prvega razreda«. Knjiga dr. Pera Aračića (1944), profesorja pastoralne teologije v Đakovem na Hrvaškem, je pomemben prispevek k teološki in pastoralni refleksiji o tem vprašanju in uporaben pastoralni pripomoček.

Desetletja po svetovni vojni so bile med Hrvaško in Slovenijo stekane številne vezi: nekateri štajerski duhovniki so študirali na liceju in teološki fakulteti v Đakovem, profesorje in študente se povezale študijske in prijateljske vezi (npr.